

Turbuly Lilla vékony könyvének borítójáról egy szomorú (angyal-)szem néz ránk. Háttérben, lent egy metropolisz, s mintha a barna alak, aki áthatítja a légteret, egy hajókra-árbocra felfeszített dimenziót tépne át. A felfelésből néz ki a fiatal női arc.

V. Gilbert Edit 77

Tökéletes ritmikájú, éteri verssel indul a kötet (*Valamit a kékről*). Jobb oldalán a *GPS nélkül* behívja az infokommunikációs technika későbbiekben is gyakori motívumát. Hiányában (a

SEBTAPASZTALAT

Turbuly Lilla: *Alkonykapcsoló*

GPS-ében) a szubjektum az eltévedés és kitalálás esélyeit latolgatja. A *Közötte* a nagyvárosi és a vidéki lét rémségeinek és megrekedtségének lírai diskurzusa. A másik sajnálkozó, rémült monologizálásai belsővé fordulnak. Nem válik el a kérdés és a válasz, magunkkal folytatott vívódás is lehet a rossz helyek topológiája. A város mocskos és kriminális, a vidék hátrányos helyzetűen hiányos: nincs térerő, ötkor bezár, ami kinyitott, s várják az öregek a változás hiányát, ami részvételi végszó a szemlélőtől. A *szófelszedő* humora kissé klisés, de szövege megképezi a kötet matériáját a szóművészetek és a kézművesmunka terében. Ügyes a hirtelen kihaló mesterség motívuma, amely az átugrott szemfelszedéstől a „ha-ris-nya-szem-lefut-ta-tásig terjed”, ami már kitalálható poén. Az *Ízek* mindennapi érzékiségeinket veszik célba a találó kezdő megfigyeléssel (kávét keserűen, de valami édessel), előhívja a falun nőtt mai ötvenesek generációs tapasztalatát a sült vérrel, s az óvatosakét a gombával. Ez a gasztronómiai térkép az érzékletestől a szellemiig vezet a bizonytalanság elkerülésére tett stratégiák felmutatásával. Az *Ameddig a szem ellát* percepció-esetleírás a klimatikus viszonyok optikai csalódásairól és mediális egyértelműsödéséről, a *Végtelenül fáradt* hajszoltsága az aluljáró naturális világát ötvözi a praktikus értelmű kiúttalanságával is. Csattanó a vége, amely az aluljáróból való ki nem találást tételezi célként, legalábbis a visszautat nem vágyja. Központi pozícióban egy telefonfülkében kagyló nélkül tárcsázó alak, aki érdekesség ebben a nyomasztó, de védelmet is adó alvilági dimenzióban, ahol vonsozolja magát a fáradt városi vándor. A *Szelfi* kissé közhelyes látletet több generáció digitális börtönéről, mely kizárkolt, kínálkozás, kitárulkozás is: egyéni eleme a „lüktető-remegő Lolita-öl”. Az *Ultra.hangok* (sok az ilyen szerkezetű, a digitális helyekre utaló cím) nagy vers, mely előkészíti a mondókaformátumú öregség-, betegségverseket. Ultrahangvizsgálat a páciens szívdobogásának érzelmi-fiziológiai reakcióival, amelyek megfelelnek az orvos magánkontextusának, munkahelyi és családi viszonyainak szólamára is. Köztük a betegség feltérképezése ijesztő, de

elviselhető diagnózisának folyamata. A „... csak szélein járunk” alcíme eltolódó referencia a borítóképhez, értelmezéssel, mely rímel az olvasó, így e recenzió írójának interpretációjára is. A banalitásba csúszó részletek vigasza nyolc sorban. A *Vihartörte sebek kezelése* kertészeti tanácsadó nemcsak gyümölcsfákra. Plasztikus útmutatás sebkezelésre, a természetes kihalás miatti mérsékelt siker garantálásával. Az új ciklus, a *Határ.idő* a *Mondókával* nyit a próbára indulók félsikerével vagy kudarcával a felfestéstől a horogra akadtságon át az előtüremkedő, szintaktikailag hiányos mondatokig. A *Csak még egy kicsit* lírai visszafelelés a szeretett, de többszörösen eltávolodott másikhoz az életigenlés jegyében, amit amaz valami miatt nem tudott kívánni. A *Súly* ealista egyensúly-kísérlet arra, hogy felcserélhetővel cseréljünk, s ne áhítozzunk a felcserélhetetlenre. A ciklusnak címet adó darab reáliái a tudatosodás halogatása köztes időhelyzetének pontos, szívszorító megfogalmazásai. A *Banánmatricák* is időjátékot úz: az előttiséget kívánja vissza, amikor a csavart és más eszközöket kézre adó, kaotikusnak látszó együtt szerelés valakivel még kiadott egyféle egészet (a rossz tálba tett zöldbabbal együtt, annak ellenére is). A *Szinkópa* a létezés evilági ritmusának elakadása a másvilágról irányítva. Jeladás várt és nemvárt módokon. A *Folyamatos jelen* a hiány betöltésének gyakorlata: a halotté mint a könyv helyéé a polcon. A *Tengerészcsomó* ciklus a *Nulladik nappal* indul, hiányok idézésével; elmaradt fesztivál, nem olvasott vers, eltévesztett nevű városba érkezés. A találkozás és a nem találkozás egyenlő mértékű abszurditása körvonalazódik a „rejtett tartalékok”: a „régől itt maradt erőleveskocka” kutatásának pótcselekvésével. A *Vonzatok és segédigék* eljátszik a poliszém és homonim tövek egymást idéző imaginációjával: „gondolni rá”, „gond”, „gondolás”. A reflexiókényszer, a kényszerű vonzatok verse ez, „két párhuzamos gondolás”-é. A szavak formáján átúszó tartalmi kapocs sorokon át működteti szimultán is a poétikai párhuzamosságot a gondolás kétértelműsége által. A *Játék.vonat* időmágia: húsz perc, ami hátráltathatná az elválást, a mávról való leszállást, de még nincs jel hozzá. A *Repülők* aerodinamikai és érzelmi-energetikai tanulmány egy egyenlet kép(let)ének megoldására. „Egyenlő távolságba igazodnak. / Egyenlő távolság nem létezik.” A kötet címadó verse „késő nyári képlet”, ismét idővárászlás. Vágyakozás egy hosszú pillanatra, amikor kiegyenlített a nappal és est közti harc, s amit megint csak nem sikerült együtt kívárni.

Az *Utazók* a kötet számomra legemlékezetesebb szövege. Pozíciója is központi: mértani középen elhelyezkedő alkotás, ami sűríti Turbuly Lilla lírájának erősségeit. Érzekletes, tömör helyzetleírásai képek egy-egy sorban. Ezek sorjáznak, ezekből lehet következtetni a beszélő, az egy-egy karakterisztikumukkal elbeszélt vendégek – s a végül megszólított főszereplő, a címzett lényére. Az utóbbit a hiánya határozza meg, amit feledtetni volt hivatott tudva-tudatlan ez a sok tevés-vevés, lakáskiadás, molyolás, a rendrakás;

a takarítás, a tárgyak megérintése, egyéniségük méltánylása, a következtetés történetükre. Belőlük kiinduló asszociációkat rögzít és enged el a lírai én fanyar humorral, majd csattanós érzelmi-filozofikus zárlattal: ezt a kompozíciót tartom Turbuly költészete jellemzőjének. Kiszellőztetés folyik, az átutazóké, de a lakásból és a kapcsolatból végleg kiköltözöttet e ventillálás sem oldja el: „tucatnyi ország tucatnyi lakója / sem szellőztet ki téged az életemből.”

79

A *Nyomolvasó* is a hiányt, a „te” kényszerű nélkülözését tapintja ki és tapasztja be résekben, kergeti oda nem illő, sehova nem illő nyomként, követi szublimálódva eltérő halmazállapotokba. „Ott ülök melletted / minden üres széken, / és elsétálok, / ha meglátsz hirtelen.” A cikluscímet adó darab megint összeköti a materiálist, az érzelmit és a hétköznapit – takarítás közben – a hirtelen feloldó, eloldó szabadulás reményében: „Súlyosabb esetben jöhetnek az ablakok...”. A *Korrózió* ezt a láncolatot építi tovább. Burjánzó vegetáció válik a tetszhalott, opálzöldben ázó magvakból. Itt mélyre megy a dialektika, a metafizika ölt testet az élet, a valamiképpen halál, a látszatélet, a szélsőséges időjárási körülmények, az áldozatiság, a rituális elfogyasztás és a vasszögek szemantikai körében. Az utóbbiak metonimikusan a magvak társaságába, allegorikusan Krisztus, a megfeszített és feltámadó megváltó terébe pozícionálják a verset. A *Partizánfilm* a radikális gyógyító gesztust idézi a leszakadás anatómiailag kidolgozott – és a versvégi zárlatban megszokottan érzelmivé alakuló ívével. A *Helyzetjelentés a Puskin utcából, néhány hónappal Tatjana első levele után* címűben a klasszikus orosz irodalom topikusságával élve elemzi helyzetét rezignánsan, érzékenyen a lírai beszélő. Áttolja az alpmű koordinátáit: a megnevezetlen Anyegin a biztonságos melegbe költözik. Kirajzolódik a belenyugvás, elfogadás, végességtudat skáláján a véget vetése is a szenvedés misztifikálásának. A versvégi csattanó itt sem marad el, ami nemcsak nyelvi humorban, hanem rejtett intertextuális utalásban manifesztálódik: „plusz – távkapcsolat helyett – / egy univerzális távkapcsoló?” (vö Tóth Krisztina: *Világadapter*) Az *Elfekvő napok* kórházlírája rájátszás elődök versformáira enigmatikusan, elliptikusan, hiátusokkal. Az *Ecc-pecc* megdöcönő rímmel-ritmussal skandálja a kivetettséget a közös ágyból, testközösségből, a *Macis bácsi*, a *Látogató* egy-egy életkép, a *Szappan*, *szivacs* a mosdatás ritmikus rituáléja a lecsupaszult egyszerűség mozdulataival. Az *Apu, te!* gyermekkori közös kertészkedést idéző kiáltás a túlvilágba, „Hívom mégis, hallja, hátha / van térerő a másvilágba”. Az *Anyám kertje* hangtévesztései, az *Éjjeliszekrény* jellemző ragacos tárgyai, az *Elakadt lemezek*, a *Ki* feltételes módú kívánságai mind egy-egy módusz a bentlét vetületeire. A *Válogatott versek* ciklus korábban született hosszabb, rétegzett verseket tartalmaz. Megjelenik

Új Forrás 2020/1 – V. Gilbert Edt.: Sebtaapasztalat
Turbuly Lilla: Alkonykapcsoló

a színház, felderengenek megnevezetlen városok utcái, szökökútjai, szállodai szobái, fűtetlen lakásai a másik hiányával. Sikertelen kapcsolási kísérletek folynak határokon túli, elérhetetlen vidékre, ahol esetenként két „idegen” vonul karnyújtásnyira tőle. Párbeszéddek zajlanak meghatározatlan 80 szubjektumok közt, utazási emlékek törnek fel a magányban.

A sebzettség tapasztalata és megmutatása, a gyógyulások, visszaesések, elfedések, elvakarások természetrajza a keskeny; vékonynak tűnő, de nagy anyagot mozgató kötet. Melankolikus, szemlélődő, reflektáló, sebhelyeket kitakaró és traumákat nyomokban túlélő, megindító líra ez. Beszélője megérinti, rendezi, rendszerezi tárgyi és természeti környezetét, regisztrálja enyészését, felvarrja, megakasztja a lefutó szemeket. Emlékezik, fotografikusan rögzít, kapcsolatokat old. A hetedik ciklus, a *Vadon* egyetlen versből áll, a címet adóból. Itt az eddigi egyes szám első és második személy helyett eltávolító harmadik személyű beszédben tűnik fel az űzött emberi lény, vadak és régről felcímkezett lekvár éjszakai társaságában. A sejtelmes hangulatú hosszú vers végén eltűnik a kertből, „a krizantémbokor alól” a koponya, aminek a jelentése nem tudható. A környezet maga a nyomtalanság. A jól látható terep elkerülése, a nyomok hiánya metafizikai bizonytalanságba, értelemnélküliségbe, ontológiai és gnoszeológiai űrbe helyez, vezet puhán.

Veszteség- és betegségtapasztalatot, a meglévő ápolását, az eltávozott álombeli, írásbeli megőrzését prezentálja e kötet („Aki van, őrizze meg az este. / Aki nincs, álmomba visszataláljon.” *Esti kérés*). Beszélője egy ponton biztosan osztozik egyre szélesebb körben ismertté váló szerzője biográfijával. „Élhetetlen” foglalkozásokra talált érett fejjel: bíróból költő, író,

drámaíró, színikritikus lett. „Szófel-szedő”, aki játékosan-rezignáltan, önironikus humorral, a hétköznapi-ságból elemelő egyszerű finomsággal, máskor döccenőkkel és kiszámíthatóan, helyenként azonban erősen egyéni kompozícióban és asszociatív térben – bevilágítja a bajokat, lámpát kapcsolva bealkonyuló életszakaszainkba. (*PRAE.HU, Bp., 2018*)